

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

23e jaargang nr. 6

8 februari 1970

administratie

postbus 114, Utrecht

tel. 030-24641

postgiro 58 t.n.v. De Humanistische Pers

abonnementsprijs voor Nederland, andere
E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de
Antillen f 8,50 per jaar

Overige landen f 12,50 per jaar

losse nummers f 0,50

verschijnt wekelijks

Nieuwe beginselverklaring

Er zijn bij het hoofdbestuur wat brieven binnengekomen waarin verwonderde vragen worden gesteld of het Humanistisch Verbond bezig is zijn ongodsdienstig karakter prijs te geven of dat getracht wordt de humanistische organisatie in de oecumenische beweging der kerken te betrekken.

Waar gaat het in het bijzonder om? Het hoofdbestuur van het Verbond heeft een commissie geïnstalleerd die een ontwerp gaat maken voor een nieuwe beginselverklaring. En in die commissie hebben naast leden van het verbond ook drie personen zitting, van wie er één buitenkerkelijk maar niet humanist is, één tot de remonstrantse kerk en de ander tot de rooms-katholieke kerk behoort. Die brieven zijn vlot te beantwoorden — dat is al gebeurd, dacht ik — maar we kunnen er wel zeker van zijn dat er meer mensen zijn die blijkbaar wat vreemd tegen die zaak aankijken. Ik moet u zeggen, eerlijk, dat ons dit een beetje verwondert.

Wat was het geval.

Op het congres van het Humanistisch Verbond van mei 1969 is een voorstel van de gemeenschap Amersfoort aanvaard om een eigentijdse en duidelijke formulering van de doelstelling te ontwerpen. Daarbij diende mede in beschouwing genomen te worden het toekomstbeeld van de samenleving op langere termijn.

Men zag ook graag dat in de voorbereidingscommissie *niet*-leden deelnamen. Eén van de belangrijkste overwegingen was, dat de bestaande beginselverklaring — een toelichting op en een omschrijving van het in de Statuten gedefinieerde beginsel — dateert uit 1955, hetgeen in de snel veranderende omstandigheden een moderner toelichting en toepassing wel wenselijk maakt.

Dit was dus de opdracht aan het hoofdbestuur. Ieder lid van het Verbond heeft de stukken van het congres in handen gehad en kon daarna ook weten wat de bedoeling was. In het najaar van 1969 is de commissie als volgt geformeerd:

dr. W. van Dooren, voorzitter (filosoof — secr. Hoofdbestuur H.V.)

dr. J. P. van Praag (H.V.)

mevrouw E. L. Sleuwenhoek-Hajek (sociaal-pedagoge — lid Hoofdbestuur H.V.)

A. van Olst (Hoofdbestuur H.V. — student wis- en natuurkunde)

dr. W. N. A. Klever (H.V. — filosoof)
drs. F. P. Janzen, secretaris (socioloog, functionaris H.V.).

Naast deze zes humanisten van gevarieerde opleiding en stuk voor stuk van onbetwifelbare ongodsdienstige levensovertuiging, werden drie buitenstaanders uit de levensbeschouwelijke sfeer aangezocht. Dat waren: prof. dr. R. F. Beerling, die zich *niet*-humanistisch buitenkerkelijke noemt, prof. dr. L. J. van Holk, die onder de protestanten een zeer vrijzinnige vleugel vertegenwoordigt en als derde prof. dr. R. C. Kwant, die benoemd werd als progressief katholiek op voordracht van de katholieke vertegenwoordigers in het contact-orgaan van de R.K.-kerk in Nederland en het Humanistisch Verbond.

Zonder zelfs te vermoeden dat er enige bevreemding over zou ontstaan, hebben wij op 13 november 1969 een persbericht op de telex van het A.N.P. gezet en in ons eigen orgaan een overeenkomstig bericht.

Maar goed, wat betekent dit nu? Men kan aan de rechtzinnigheid van de zes genoemde humanisten twifelen en dan zou het mogelijk kunnen worden geacht dat prof. Beerling hen van hun laatste rest humanisme bevrijdt en dat ze verder door de kerkelijke commissieleden worden „omgeturnd”, zoals dat tegenwoordig heet, naar een nieuwe soort van oecumene. Maar wie de humanisten in deze commissie kent maakt zich niet ongerust.

Ik kan natuurlijk niet vooruitlopen op de besprekingen van de commissie. Maar het hoofdbestuur heeft niets anders op het oog gehad dan de volgende gedachtengang.

Sinds het congres van 1967, dat geheel aan de *herkenbaarheid* van het humanisme was gewijd, streven wij ernaar de eigen identiteit zuiver aan het licht te brengen teneinde bij alle humaniserende tendensen in de geloofsrichtingen en levensovertuigingen het eigene, het typische en daarmee het rechtvaardigende van het *humanisme* te demonstreren.

Grof gezegd hopen wij een beginselverklaring ontworpen te zien, die precies formuleert wat het *ongodsdienstig humanisme* in de samenleving van nu aan fundamentele beginselen moet uitdragen. In de 15 jaar die verlopen zijn sinds de oude beginselverklaring uitgedacht werd, is er nogal wat veranderd: in de maatschappij, in de kerken, in

de levensovertuigingen. Wij twijfelen geen ogenblik aan het eigene, het typische van een humanistische levensovertuiging en ook niet aan het bestaansrecht van een humanistische organisatie. Maar het lijkt ons wel duidelijk dat het moeilijker geworden is, vooral met betrekking tot de progressieve, vrijzinnige vleugels der moderne geloofsrichtingen en levensovertuigingen, het wezenlijk onderscheidende van het humanisme onderscheidend af te grenzen.

In dit verband is het begrijpelijk dat wij meer moeite zullen hebben met de onderscheiding ten opzichte van de vrijzinnigen dan met die van de orthodoxen. Daarom hebben wij die buitenstaanders gevraagd en gelukkig ook bereid gevonden om in de commissie mee te praten. Natuurlijk kan men zich in de geschriften wel oriënteren en de commissieleden van het Verbond zijn geen vreemden in deze materie. Maar ieder weet hoeveel er om ons heen in beweging is en het is duidelijk dat een aantal kritische mondelinge gedachtenwisselingen meer opleveren dan een stapel literatuur. Aan de andere kant: De orthodoxie zal ons niet zoveel moeite geven, gereformeerde theologen en rabbijnen behoeven wij — dacht ik — in dezen niet

van hun vrije tijd te beroven.

Deze procedure van consultatie van andersdenkenden is in het geheel niet nieuw. De vorige beginselverklaring werd ook met adviezen van andersdenkenden geverifieerd. Alleen toentertijd geschiedde de voorbereiding schriftelijk.

En tenslotte: wat gaat er nu gebeuren?

Nu sla ik niet aan het verzinnen, maar ik vertel wat iedereen kan bedenken: de commissie formuleert een concept; het hoofdbestuur ontvangt dit, bekijkt de zaak, amendeert uitvoerig of in geringe mate; het gecommuniceerde ontwerp gaat bij de voorbereidingsstukken van een volgend congres; de gemeenschappen buigen zich erover, aanvaarden, amenderen of verwerpen het ontwerp; het congres discussieert en beslist eindelijk. Ik geloof, dat het congres van 1969 — dat het hoofdbestuur de gespecificeerde opdracht verschafte — even verstandig was als het congres zal zijn dat in de naaste toekomst de resultaten moet beoordelen en eventueel bekrachtigen. Het congres is ten slotte de hoogste instantie in een organisatie. Wij hopen oprecht dat men de overwegingen van het Hoofdbestuur kan billijken.

P. Spigt

Bij de dood van Bertrand Russell

Maandag, 2 februari overleed Bertrand Russell. Hij werd 97 jaar oud.

Men kan moeilijk volhouden erg verrast te zijn indien iemand van 97 overlijdt, maar tochervaart men dit heengaan als een schok, omdat Russell één van die grote figuren is geweest, die onze wereld heeft gewezen op de plaats die de mens in het universum heeft.

Wij geven hier enkele persoonlijke gegevens. Russell werd 18 mei 1872 te Trelleck (Wales) geboren. Hij studeerde te Cambridge en doceerde daar later wiskunde. Na het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog werd hem zijn lectoraat ontnomen wegens pacifistische activiteiten. Na 1918 richtte hij te Sussex een eigen school op, welke wereldberoemd werd. Van 1938 tot 1944 verbleef Russell in de Verenigde Staten, waar hij onderwees in geschiedenis en cultuurhistorie. In 1950 ontving hij de Nobelprijs voor Letterkunde. Russell heeft veel gepubliceerd — enkele van zijn belangrijkste boeken zijn: *Principia Mathematica* (1910), *The Analysis of Mind* (1921), *The Conquest of Happiness* (1930) en vooral zijn grote *History of Western Philosophy* (1946), waarvan meer dan 100.000 exemplaren werden verkocht.

Tenslotte volgen hieronder nog enkele uitspraken:

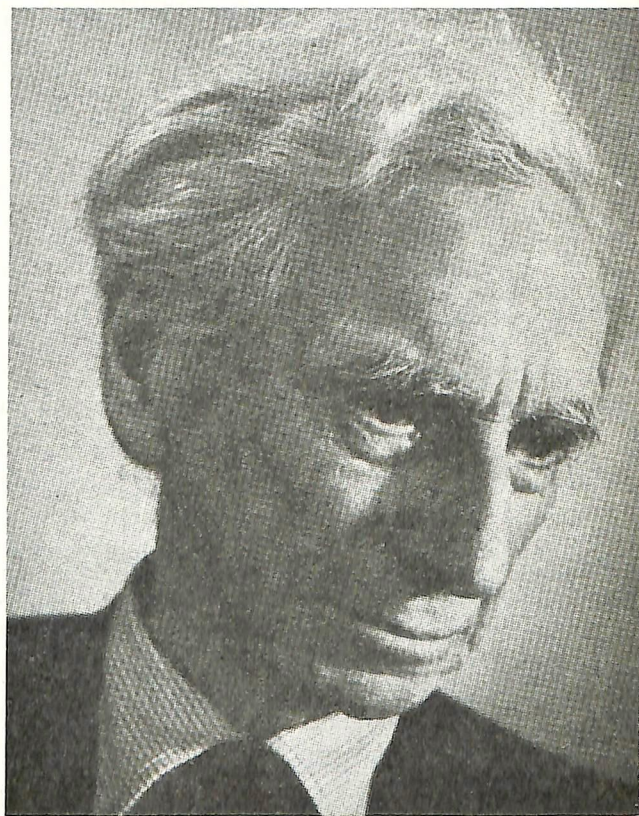
In 1926 schreef hij:

„Er is slechts één weg, die leidt tot verbetering van de opvoeding, evenals in andere menselijke taken en deze is: Wetenschap in toom gehouden door de liefde. Zonder wetenschap is liefde machteloos. Zonder liefde is wetenschap op vernietiging gericht. Alles wat gedaan is voor de verbetering van de opvoeding van kleine kinderen is gedaan door hen die van hen hielden; alles is gedaan door hen die alles wisten wat de wetenschap op dit punt kon leren.”

En aan zijn boek „Waarom ik geen Christen ben” ontleen wij:

„Ik geloof dat ik, wanneer ik ben gestorven, zal

vergaan en dat er niets van mijn ego zal blijven voortbestaan. Ik ben niet jong en ik houd van het leven. Maar ik zou het verachtelijk vinden om van angst te huiveren bij de gedachte aan vernietiging. Geluk is volstrekt niet minder werkelijk omdat er eens een einde aan moet komen en evenmin verliezen het denken en de liefde hun waarde, omdat zij niet eeuwigdurend zijn”.

Reakties op de uitzending over de werkende jeugd

Op onze uitzending van 4 januari over werkende jongeren zijn nogal wat reacties binnen gekomen.

N. Le Mahieu van Bodengraven schrijft o.a.:

„Het HV moet zich wel aanpassen, maar niet op deze manier. Een bepaald soort jongelui protesteert momenteel tegen alles maar weet zelf geen betere oplossingen aan te geven. Deze jongelui willen hun vrije tijd echt niet gebruiken om zich in te spannen om maatschappelijk vooruit te komen of zich kultureel te ontwikkelen. M.i. houden deze jongelui de maatschappelijke vooruitgang alleen maar tegen". Tot zo ver dit citaat.

Nogmaals, dit slaat dus op de ruim 450.000 jongeren tussen de 14 en de 19 jaar, die ingeschakeld zijn in het produktie-proces, in tegenstelling tot hun leeftijdsgenoten die vormen van dagelijks onderwijs volgen.

Een andere luisteraar stuurde een knipsel uit het Rotterdamse advertentieblad INFO. In het nummer van 6 januari van Info formuleren de directeur en een aantal leraren van de derde lagere technische school aan de Hillevliet te Rotterdam hun kritiek op het Zwartboek werkende jeugd.

Onder de kop: „Ambitieuze jongeren hebben kansen in overvloed", zeggen de leraren o.a.:

— „de grote groep die dat (d.w.z. ambitie) mist, heeft ook geen recht op veel kansen om vooruit te komen..."

— „Maar nogmaals: er blijft een grote groep leerlingen die na het aflopen van die school een geestelijk plafond heeft bereikt..." en tenslotte:

— „Laten die jongens eerst maar eens een behoorlijke ideologie ontwikkelen, dan kunnen we er respect voor krijgen".

Deze en andere reacties hebben we voorgelegd aan Jan Jetten en Wim Baars, beide landelijk secretaris van het NVV-jongerencontact.

Wat denken ze van deze Rotterdamse pedagogen?

Jetten: „Hier ben ik gewoon sprakeloos van. De ramp dat er Nederlandse kinderen zijn die door dit soort individuen wordt opgeleid, dat is onvoorstelbaar gewoon. Mensen die er van uit gaan dat kinderen een geestelijk plafond bereiken en dat kinderen ambitieus moeten zijn e.d. ... nou ja ...

Baars: „Ten eerste: Als je gaat praten over geestelijk plafond, dan heb je gewoon een paar vooroordelen, dan vind je dat iemand pas een goed volgroei mens is als hij intellectueel mee kan komen en dat is waanzin. Er zijn nog andere dan intellectuele zaken. Ten tweede: dat de werkende jeugd geen ideologie ontwikkeld zou hebben dat lijkt me zeer aanvechtbaar. Ik geloof dat sinds 1 november — de dag van de werkende jeugd zoals u weet — het bewustwordingsproces op gang is gebracht en dat met name de werkende jongeren wel degelijk bezig zijn om een visie op zichzelf en hun positie in de samenleving en op de samenleving in het geheel aan het ontwikkelen zijn. En ik geloof dat je al op grond van dit soort zaken alleen maar het bewustwordingsproces van werkende jongeren tegen houdt en dat lijkt me nou niet de bedoeling van l.t.s.-leraren dat ze dat zouden moeten doen."

Commentaar: Tamelijk veel briefschrijvers stel-

len dat er wel degelijk sprake is van gelijke kansen. Ze menen dat het aan de capaciteiten of het karakter van een kind ligt als die kansen niet benut worden en er wordt volstaan met een minimale school-opleiding.

Jetten: „De mensen die zeggen dat iedereen gelijke kansen heeft daar vind ik van dat ze niet gehinderd worden door kennis van zaken. Er zijn grote onderzoeken geweest van Ter Heek en Grandia en nog een aantal zeer geleerde bollen en daar is duidelijk uitgekomen dat als je een kind van een arbeider bent dan blijf je een arbeider en ben je een kind van een fabrieks-directeur, dan word je een fabrieksdirecteur. Dat is een uitgemaakte zaak. En als mensen zeggen dat iedereen gelijke kansen heeft dan zitten ze gewoon onzin te praten.

Baars: „De zeef van het onderwijs-systeem is dit: Er komen kinderen in een eerste klas van de lagere school. Kinderen uit een bepaalde groep, die kunnen meekomen omdat de onderwijzers hun taal spreken. Kinderen uit een andere groep kunnen niet meekomen omdat de onderwijzers hun taal niet spreken. Wat er nu moet gebeuren is dat er met die kinderen samen een begeleidingsprogramma wordt ontworpen waarmee ze taalgevoeliger gemaakt worden, dat is de ene kant. En aan de andere kant moeten de onderwijzers er op gewezen worden dat ze een andere taal moeten leren spreken en dat ze verder behalve aan de intellectuele vakken ook moeten denken aan andere dingen die van belang zijn voor de ontplooiing van kinderen. En nu is het zo dat het onderwijs op grond van die hele taaltoestand een soort selectie-systeem is geworden. Het is een soort afvalrace geworden, waarbij het kind dat de taal van de schoolmeester spreekt er wel komt en wel eens op een middelbare school en een universiteit te-

Ook in 1970 tentenkampen voor:

Jongens en meisjes van 10 t/m 12 jaar
op het kampeerterrein van de stichting voor Zon en Vrijheid te Vierhouten,
van 27 juni t/m 4 juli en
van 1 augustus t/m 8 augustus.
Prijs: f 105,—.

Jongens en meisjes van 13 t/m 15 jaar
op het kampeercentrum van de vereniging voor Openbaar Onderwijs te Renesse op Schouwen-Duiveland,
van 27 juni t/m 1 juli en
van 29 juli t/m 8 augustus.
Prijs: f 125,—.

De voorbereiding is erop gericht om de kampen tot een echte kampeergemeenschap te maken, waarin leiding en deelnemers als gelijken met elkaar omgaan, en waarin zoveel mogelijk ruimte geschapen wordt voor uiteenlopende initiatieven en wensen van iedereen.

Mocht u belangstelling hebben, dan kunt u een foldertje aanvragen bij:

Stichting Humanities Jongeren Centrum,
Kommissie kampwerk,
Postbus 232,
Utrecht.

recht komt. Terwijl de kinderen die dat niet kunnen afzakken, na de derde of de tweede of de eerste klas al.

Jetten: „Er is nog een heel belangrijk probleem. Zodra die kinderen op de lagere school komen zijn ze namelijk al een heel stuk achter. Een kind uit een hoger milieu krijgt zodra hij thuis komt ook weer scholing en opleiding. Door middel van het spreken van de ouders: die gebruiken ingewikkelder woorden, een ingewikkelder zinsbouw, die weten meer, die praten ook meer met het kind; die leren het kind soms al bewust thuis.

Dus het kind uit de zg. betere klassen krijgt niet alleen op school scholing, aangepast aan het kind zelf, maar krijgt ook, nog een keer thuis een heleboel scholing. Zodat je de situatie krijgt dat kinderen uit arbeidersmilieus, zodra ze de lagere school afkomen, twee of meer jaar achter liggen in hun ontwikkeling bij kinderen die uit de zg. betere milieus komen.

En de school doet niets aan het wegwerken van die achterstand. Integendeel: de school vergroot en verbreedt en bevestigt de achterstand nog. En dat is het kern-probleem van ons huidige schoolstelsel: er wordt niets gedaan aan het wegwerken van milieu-invloeden.

En dan is er nog een punt: hoe hoger de leerling komt, hoe meer leraren hij tot zijn beschikking krijgt. Op een middelbare school zijn de klassen veel kleiner dan op een lagere school, waar die milieu-achterstanden weggewerkt zouden moeten worden en waar de leraar klassen heeft van veertig kinderen.”

Commentaar: Uit het geciteerde interview met lts-leraren en uit veel brieven valt op te maken dat men de akties van de werkende jongeren vaak ziet als een aktie voor betere kansen om hogerop te komen, om beter betaald, prettiger, meer geacht werk te krijgen.

Jetten: De zin van de akties is helemaal niet uitsluitend om hogerop te komen. We eisen één dag vorming in de week. Wat een zeer magere eis is hoor, we zijn al lang verder, we willen het hele onderwijssysteem veranderen. Maar men eist één dag vorming, één dag om mee te doen aan kunst, om te leren denken over de dingen, om een krant te leren lezen. Dat is alles... Wat willen de mensen nu eigenlijk... Het gaat er alleen maar om, om een beetje meer mens te zijn dan nu mogelijk is.

Baars: „Meedraaien in de economie dat is één deel van het leven; vrijetijdsbesteding, gemotiveerd trouwen, gemotiveerd op vakantie gaan en dat soort dingen, gemotiveerd voor een bepaalde politieke partij kiezen, gemotiveerd aan het vakbewegingswerk al of niet meedoen, dat zijn dingen die even belangrijk zijn als de vraag wat voor positie je in het economisch stelsel inneemt. En daarom zitten we te ijveren voor een onderwijsstelsel van aangepast kleuteronderwijs, goed basisonderwijs met individuele begeleiding, daarboven de middenschool, die ook belangrijk is voor de algemene voortgezette opleiding en pas daarna een beroepskeuze.

En dat onderwijsstelsel vragen we, juist omdat we zo graag willen dat iedereen in ons land, gewoon... simpel gezegd wat gelukkiger kan worden. Daar komt het in feite op neer...

Jetten: „...of in ieder geval kan begrijpen waarom hij ongelukkig is...”

Commentaar: Gisteren heeft staatssecretaris van onderwijs, Grosheide, gepraat met de raad van de werkende jeugd, over de voorstellen van de commissie Lievegoed.

Deze commissie heeft de minister geadviseerd

over evt. verbeteringen in het onderwijs voor de werkende jongeren.

We vroegen Baars en Jetten welk standpunt van de kant van het NVV-jongerencontact verdedigd zou worden.

Baars: „Nou, gelukkig niet alleen van de kant van NVV-jongerencontact, maar van alle aangesloten organisaties van de raad van de werkende jeugd, gaan we in ieder geval zeggen dat de uitgangspunten die de commissie Lievegoed heeft gekozen voor verbetering van onderwijs- en vormingsmogelijkheden voor werkende jongeren, door ons verworpen worden.

Want wat zeggen ze? Ze gaan er van uit dat er nu eenmaal jongeren zijn die praktisch ingesteld zijn en die op maatschappelijke participatie gericht zijn — dat zijn dan de werkende jongeren — en daarnaast de groep van meer theoretisch en anticiperend ingestelde jongeren.

Dat is nu misschien een uitgangspunt dat uit de huidige situatie is te halen. Het is waar dat het huidige onderwijsstelsel dit soort jongeren aflevert. Aan de ene kant de praktisch ingestelden, aan de andere kant de theoretisch ingestelden.

Wij vinden in de eerste plaats dat ze dat eerst maar eens moeten gaan onderzoeken of dat nou werkelijk wel waar is; of er nou wel mensen zijn die voorbestemd zijn om praktisch te worden of die voorbestemd zijn om theoretisch te worden — ik geloof het niet. Er zijn ook niet alleen maar mensen die wit of zwart haar hebben — er zijn mensen die grijs haar hebben of rood haar hebben. Zo heb je ook mensen die meer theoretisch of meer praktisch ingesteld zijn...

Maar het belangrijkste is, dat wij die onderscheiding vooral verwerpen omdat het een scheiding inhoudt in maatschappelijke groepen. De groep van arbeiderskinderen is dan weer voorbestemd om op „maatschappelijke participatie gericht te zijn”. Wat betekent dat? In het huidige onderwijsstelsel betekent het dat de kinderen die dan zo praktisch ingesteld zijn en die dan maatschappelijk moeten participeren, er nauwelijks op voorbereid zijn om werkelijk naar hun eigen vermogen te participeren in de samenleving. En dat de theoretisch ingestelden nou net de kinderen zijn, die uit die klassen komen waar we het straks al over gehad hebben.

Jetten: „Ja het punt is ook dat praktisch-ingestelde kinderen zo zijn gemaakt, gemaakt door het onderwijs.

En als je een systeem op gaat zetten van één dagje vorming in 1971/72 of zo en nog een dagje vorming voor 16-jarigen in 72/73, dan heb je een heel aardig nieuw jasje gegeven aan een systeem dat door en door verrot is. Op het ogenblik is het zo dat één op de twee kinderen in Nederland als ongeschoold uit het onderwijs de maatschappij in komt, één op de twee. Om precies te zijn:

- 20 % heeft alleen lagere school
- 30 % maakt voortgezette opleiding niet af
- 20 % lagere vakopleiding.

Ook in die laatste opleidingen zal op langere termijn weinig toekomst zitten.

Blijft dus over 30 % die een behoorlijke opleiding krijgt.

Als je in die situatie een nieuw systeem op gaat zetten, waarbij je het oude systeem handhaaft en alleen een beetje de nare dingen er van verdoezelt, dan vinden wij dat je een nare streek aan het uithalen bent en dat zullen we ook wel heel duidelijk laten blijken, op die conferentie.